

Escòcia: una terra de 'bravehearts'

Amb l'elecció del parlament autònom els escocesos han recuperat una part de la seva història i tradició. Per entendre aquest passat és indispensable tenir present el pes i l'actitud que hi han tingut des de sempre els clans escocesos.

El poble escocès elegia el passat 6 de maig el seu primer Parlament autònom en gairebé tres-cents anys. De tots els votants només un, John Orr, en nom de la història i la tradició, va acudir a les urnes disfressat de William Wallace, l'heroi nacional que el 1297 va expulsar els anglesos de les terres escoceses. Orr invocava així la memòria d'un temps en què el valor i la lleialtat eren els senyals d'un poble que volia

viure en pau d'acord amb el sistema social que s'havia donat. Per a parlar dels clans escocesos cal haver contemplat les terres altes d'Escòcia (Highlands), tan extenses i verdes, i copsar els sentiments que inspirava als seus primers pobladors. Uns sentiments que amb els anys es lligaren amb aquesta terra escanyada i inaccessible i que impulsaren els seus homes a lluitar per la supervivència i, sobretot, per la llibertat contra la corona

anglesa, sempre àvida de domini. La història dels clans escocesos parla d'homes valerosos i fidels que, agrupats en poderoses famílies, van plantar les bases del nacionalisme escocès que encara avui prova de demostrar a Westminster (Parlament britànic) el sentit d'una identitat nacional.

Els clans escocesos eren col·lectius integrats per famílies que compartien un mateix cognom (MacGregor, Campbell, MacGillivray...) i un territori reivin-

Castell del clan MacDonald, un dels més poderosos, a l'illa d'Skye. El seu *chief*, Godfred MacDonald, i la seva dona, lady Claire, són dues personalitats molt estimades i influents a l'illa escocesa, i encara tenen autoritat per decidir qui pot vestir-se amb la indumentària pròpia del clan.

ARXIU

Tot i la revifalla del nacionalisme escocès, avui són pocs els qui, com en la imatge superior, vesteixen amb les faldilles tradicionals. A l'altra pàgina, els símbols del clan dels MacLeod.

dicat en propietat familiar. Organitzativament, s'estructuraven en categories presidides per un *chief* o gran cap que tots els membres reconeixien com a autoritat i al qual prometien lleialtat fins a la mort. Com assenyalava el general George Wade en un informe adreçat al govern britànic el 1724, "els membres dels clans reten lleialtat i obediència absoluta als caps, fins i tot si això implica oposar-se a les lleis esta-

blertes per la corona. Per encoratjar aquesta fidelitat, els *chiefs* tracten tots els membres del clan amb una gran familiaritat, hi comparteixen tots els seus béns i els estrenyen les mans onsevilla que els trobin". Una relació que diu prou els profunds llaços d'unió que existien entre els membres de qualsevol clan.

Pertanyer a una d'aquestes organitzacions no era qüestió de simple herència familiar. Tota persona que ho desitgés podia integrar-se a un clan, sempre que assumís les normes que el regien. El resultat era un col·lectiu tan fort com el que només la voluntat i el sentiment de pertinença poden aconseguir. Era una unió igualitària en què la majoria de membres aportaven allò que de bo i millor tenien: el treball quotidià en època de pau i la força en temps de guerra, i en canvi obtenien protecció, seguretat i la tranquil·litat de saber que, quan calgués, esdevindrien un sol cos, gran i poderós, que plantaria cara a qualsevol circumstància o col·lectiu que amenacés el grup.

La difícil relació amb la corona. Clans i monarquia no van anar mai precisament de bracet. Escudats en les seves terres i emparats per les tradicions, els *clansmen* vivien d'esquena al sud de l'illa. Amb els anys van pujar amb la idea que el seu país (Escòcia i especialment els Highlands) era un país autònom, amb un sistema social pro-

pi i amb l'única aspiració de viure en pau d'acord amb les normes dels clans. Però aquest era un estatut que la monarquia escocesa no va admetre mai, i l'anglesa encara menys.

Els monarques cobdiciaven cada vegada més la fortalesa dels clans, que veien com un col·lectiu "incontrolat, subversiu i que adquiria un poder que calia neutralitzar com fos". En una època que la corona anglesa ja tenia una gran influència sobre l'escocesa, es feren mans i mànigues per sotmetre aquest reducte de rebel·lia que ignorava l'ordre establert. De primer ho van intentar amb bones maneres: Jaume IV va atorgar als *chiefs* d'alguns clans una mena de contracte reial pel qual els reconeixia el poder que tenien damunt un determinat territori, si bé precisant que les terres eren propietat de la corona. Algunes famílies, com el clan Campbell d'Argyll, en veient incrementat el seu poder gràcies al suport reial, van exigir als altres clans que vivien en el mateix territori que els paguessin un renda, i és clar, els altres van oposar-s'hi. Començaven així les rivalitats entre clans que en poc temps havien de debilitar aquell ordre i sistema de vida centenaris.

Uns anys més tard, Jaume VI va passar a una acció més directa i empresonà a Edimburg vuit dels *chiefs* més importants d'Escòcia fins que s'avingueren a signar els anomenats Estatuts de Iona (1609). Aquest document es-

Estructura dels clans

Els clans escocesos eren entitats col·lectives molt estructurades, en què cada home pertanyia a una categoria particular amb unes finalitats concretes. Al capdamunt de la jerarquia hi havia els *chiefs*, o grans caps de la família, que guiaven i dirigien el col·lectiu tenint en compte, sempre, el bé global de la comunitat. La jerarquia era aquesta:

Chief: cap suprem que estableix les lleis de la família.

Tanist: successor nominat pel *chief*.

Commander: líder o cap militar del clan.

Chieftain: cap d'una branca o família del clan, sempre supeditat a les ordres del *chief* general.

Gentleman: membre del clan lligat per vincles de sang amb el gran *chief*.

Clansmen: la majoria dels homes dels clans. En temps de pau treballaven i en època de guerra combatien. No calia que estiguessin lligats per sang amb el *chief*.

La jerarquia no sols era molt escrupolosa, sinó que els membres de cada categoria no tenien gens de ressentiment envers els superiors, ben altrament, se sentien orgullosos d'estar-hi vinculats. Bona prova n'és que tots estaven disposats a morir pel clan i, quan calia, feien pinya entorn d'un únic ideal: assegurar la supervivència de la família. A. C.

ARXIU

tablia l'obediència al monarca, abolia els sistemes matrimonials dels clans, els privava de les armes de foc i garantia als membres dels clans una educació com la que s'impartia a les terres baixes escoceses (Lowlands), addicte a la corona i a la política angleses. L'objectiu era, en definitiva, d'abolir la "civilització dels clans", tal com ha dit Alan Bold, a *Scottish Clans* (Pitkin Guides Ltd, 1994).

La intervenció continuada de la monarquia i les ferides que aconseguí d'obrir entre les famílies acabà minant el sistema de clans fins a fer-lo esclatar en la matança de Glencoe. El 12 de febrer de 1692, 120 homes dirigits pel capità Robert Campbell assassinaven el *chief* MacIan MacDonald of Glencoe, la seva dona i trenta-nou membres del clan mentre dormien, després d'haver-hi conviscut quinze dies.

Arriba un gran heroi. L'Acta d'Unió del 1707 va unir els Parlaments, els governs i les economies d'Anglaterra i Escòcia i els clans, ja molt debilitats, van passar a ser un grup minoritari del nord de la Gran Bretanya. Però van recuperar l'alè una vegada més, just abans de morir, gràcies a l'adveniment de Bonnie Prince Charlie (de la saga dels Stuart), que amb pas ferm i més romanticisme que no pas estratègia va aconseguir de prendre, primerament, Glenfinnan, després, Edimburg i, finalment, una gran part

d'Anglaterra: Carlisle, Preston, Manchester, Derby..., al capdavant d'un poderós exèrcit de prop de cinc mil homes pertanyents a diversos clans. Les moltes batalles i la manca de recursos i provisions van debilitar tant aquells homes que el 16 d'abril de 1746, un exèrcit de nou mil soldats anglesos a les ordres del

Negociar amb les tradicions

Al turista que avui viatja per Escòcia no li és gens difícil d'obtenir símbols del sistema de clans tradicional. Hi ha centenars de botigues i paradetes ambulants amb de tota mena d'objectes il·lustrats amb els 150 *tartans* i escaig que hi ha. El *tartan* és el disseny en forma de quadres, de diversa mida i colors, de les típiques faldilles de plecs escoceses. Cada combinació de colors i quadres representa un dels clans existents, de manera que totes les famílies tenen el seu *tartan* com a símbol d'identificació. El turisme ha fet que els *tartans* s'imprimissin als objectes més insofitats: despertadors, bolígrafs, tasses..., i fins en determinades utilitats informàtiques. Un fet que segurament hauria sorprès els *clansmen*, per als quals aquests colors eren símbol de respecte i de fidelitat. En tot cas, el turista que s'enduu un record d'aquests, sovint no és conscient que adquireix el símbol d'un llinatge pel qual tants homes van morir als camps de batalla. A. C.

SANT GATXO
JA T'HO DIRÉ
PINKA
SOPA DE CADRA
OBRINT PAS
SKABAND MALAJUNÇA

ALMADRAVA 99
rock
ELS POBLETS
MARINA ALTA

DISSABTE 31 JULIOL 21:30 H. JUNT AL POLIESPORTIU **ENTRADA LLIURE**

MELITRA: ALONSO I EL POBLETS
DEL LADRE: Levante
MARINA ALTA: MARINA ALTA
SER: SER

El matrimoni regeix un luxós hotel devora allò que havia estat el seu castell, Armdale Castle, al qual assisteixen sovint desenes de persones de tot el món per conèixer personalment el gran *chief* dels MacDonald. Són descendents del seu llinatge –es calcula que al món n’hi ha prop de deu mil– que s’hi acosten per retre-li, encara avui, respecte i admiració. I ell, encara se’n sent responsable: “La meua obligació és de vetllar per la gent que encara viu al meu territori o està lligada al meu clan. Cada vegada trobo més persones interessades pels seus orígens. La gent continua creient en les tradicions i això em satisfà moltíssim. Per això estic orgullós de ser l’ambaixador d’aquestes terres”. Quan li demanem les seves idees polítiques respon: “Sóc i em sento escocès, per això vull el millor per l’illa de Skye. Però no sóc separatista”. El reconeixement social i la feina que fa el Clan Donald Lands Trust –entitat que recapta fons per restaurar l’Armdale Castle i que difon la història del clan MacDonald– semblen curullar els desigs de Godfred MacDonald, molt lluny ja d’aquell *chief* que havia aixecat la daga escocesa per reivindicar la seva autonomia política i social. Mentrestant, Alex Salmond, líder del Partit Nacionalista Escocès, va tancar la campanya electoral de les passades eleccions indicant: “Tindrem el primer parlament democràtic de tota la història de la nació, i això és el primer pas en un camí que ens ha de dur a la independència”. Un crit de guerra amb una realitat ben diferent, de moment: els nacionalistes escocesos –com anys enrere va passar als *chiefs* dels clans– han estat mig derrotats a les urnes i s’hauran de conformar amb 35 escons, darrere els 56 del Partit Laborista. Tot i que això representa que aconsegueixen representació parlamentària per primer cop a la història, els resultats obtinguts en aquesta ocasió queden lluny del que s’esperaven.

Aura Costa

28 Premis Octubre

Premi d’assaig

JOAN FUSTER

JURAT: Xavier Bru de Sala, Daniel Giralt-Miracle, Carles Hac Mor, Joan F. Mira, Xavier Rubert de Ventós.

Premi dotat amb 1.000.000 pessetes

Premi de narrativa

ANDRÒMINA

JURAT: Dolors Oller, Josep Piera, Ponç Puigdevall, Francesc Sellés, Màrius Serra.

Premi dotat amb 2.000.000 pessetes

Premi de poesia

VICENT ANDRÉS ESTELLÉS

JURAT: Vicenç Altaió, Francesc Calafat, David Castillo, Narcís Comadira, Francesc Parcerisas.

Premi dotat amb 500.000 pessetes

Les obres aspirants a qualsevol d’aquests premis hauran de ser presentades en l’Editorial Tres i Quatre (C/ Pérez Bayer, 11. 46002 València) abans del 15 de setembre de 1999.

34